

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ

**Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015**

Кафедра психології

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою

(пост. п. 7 від «26» жовтня 2020 р.)

Ректор

А. А. Мазаракі

**ПСИХОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ /
PSYCHOLOGY OF MANAGEMENT**

**ПРОГРАМА /
COURSE SUMMARY**

Київ 2020

Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу КНТЕУ заборонено

Автор: Миронець С.М., канд. психол. наук, доцент, завідувач кафедри психології КНТЕУ;

Програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри психології 05 лютого 2020 р., протокол № 9;

обговорено та схвалено на засіданні ради факультету економіки, менеджменту та психології 24.10.2020 р., протокол № 3.

Рецензенти: Шевченко В.Є., канд. психол. наук, доцент, доцент кафедри психології КНТЕУ
Терент'єва А.В. доктор наук з державного управління, професор завідувач кафедри державної служби, управління та навчання за міжнародними проектами
Гордия Н.Д., канд.психол.наук, заступник директора закладу післядипломної освіти Київської обласної державної адміністрації

ПСИХОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ / PSYCHOLOGY OF MANAGEMENT

ПРОГРАМА / COURSE SUMMARY

ВСТУП

Програма обов'язкової навчальної дисципліни «Психологія управління» призначена для студентів бакалаврату КНТЕУ денної форми навчання галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 053 «Психологія» спеціалізації «Практична психологія».

Програму підготовлено відповідно до Стандарту вищої освіти України із зазначеної спеціальності та відповідної освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів КНТЕУ

Програма складається з таких розділів:

1. Мета, завдання та предмет дисципліни.
2. Передумови вивчення дисципліни як вибіркової компоненти освітньої програми.
3. Результати вивчення дисципліни.
4. Зміст дисципліни.
5. Список рекомендованих джерел.

1. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ПРЕДМЕТ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення дисципліни «Психологія управління» є надання фундаментальних теоретичних знань і набуття практичних навичок з питань усвідомлення психологічних особливостей управлінської діяльності, аналізу психічних явищ і відносин в організації, що виникають в процесі управління та регулювання їх у практичній діяльності психологічними методами.

Завданням вивчення дисципліни «Психологія управління» є надання студентам ґрунтовних знань з психологічних особливостей управлінської діяльності, а саме: оволодіння знаннями і формування у студентів компетентностей, які спрямовуються на практичне використання психологічних методів в управлінській діяльності; підвищення рівня управлінської компетентності майбутніх психологів завдяки оволодінню ними методами психологічної діагностики, індивідуально-психологічної, мотиваційної, поведінкової та когнітивної сфер особистості; формування системи знань та компетентностей в професійній діяльності практичного психолога організації щодо усвідомлення передумов, рушійних сил розвитку та психологічної готовності керівника до управлінської діяльності.

Предметом вивчення дисципліни є психологічні закономірності управлінської діяльності, сукупність психологічних особливостей управління організацією.

2. ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ ЯК ВИБІРКОВОЇ КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

знання

- особливостей професійного розвитку керівника (менеджера);
- особливостей функціонування потребнісно-мотиваційної, операціональної, інформаційної та регуляторної підсистем особистості в системі управління;
- категоріально-понятійного апарату психології управління;

вміння:

- обґрунтовувати управлінські рішення з урахуванням знань, навичок та умінь галузі психології управління;

- вивчати соціально-психологічні явища, процеси працівників виконавчої та управлінської ланок і впроваджувати психологічні методи оптимізації управління в організаціях;

- враховувати в управлінській взаємодії й уміти корегувати негативні прояви професійного стресу, вигорання або життєвих криз;

- аналізувати соціально-психологічні процеси в колективі та за результатами психологічного аналізу формулювати висновки та пропозиції щодо підбору, розстановки та атестування кадрів на підприємстві, в організації.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Психологія управління», як обов'язкова компонента освітньої програми, забезпечує оволодіння студентами загальними та фаховими компетентностями і досягнення ними програмних результатів навчання за відповідною освітньо-професійною програмою:

Практична психологія (ОС бакалавр)

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>Загальні компетентності за освітньою програмою</i>		
ЗК 1	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях	2, 4, 5, 8
ЗК 5	Здатність бути критичним і самокритичним	5, 7-9
ЗК 7	Здатність генерувати нові ідеї (креативність)	5-9
ЗК 10	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні	1-14
ЗК 11	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя	1-14
<i>Фахові компетентності за освітньою програмою</i>		
СК1	Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології	2, 4, 5, 8
СК2	Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних	2-6, 8

	явищ	
СК5	Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій	5, 7-9
СК6	Здатність самостійно планувати, організувати та здійснювати психологічне дослідження	1-14
СК12	Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку	1-14
<i>Програмні результати навчання за освітньою програмою</i>		
ПР1	Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання	2, 4, 5, 8
ПР7	Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки	2-6, 8
ПР8	Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців	5, 7-9
ПР9	Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання	3-14
ПР10	Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника	3-14
ПР13	Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності	2-6, 8
ПР 16	Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.	5, 7-9
ПР 17	Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності	3-14
ПР 18	Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії	2-6, 8

4. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1

Теоретичні основи психології управління

Психологія управління як галузь психологічної науки. Теоретичні основи психології управління. Наукові концепції та підходи у психології управління. Міждисциплінарні зв'язки психології управління. Основні етапи зародження психології управління. Предмет психології управління та основні етапи її розвитку. Проблеми та інтегральні завдання психології управління. Принципи психології управління. Наукові напрями розвитку психології управління. Сучасні завдання психології управління. Психологічні аспекти діяльності керівника та організації.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2

Додатковий: 2, 5

Інтернет-ресурси: 1-4

Тема 2

Психологічна структура та функції управлінської діяльності

Психологічна структура управлінської діяльності. Закономірності управлінської діяльності та їх характеристика: організаційно-технічні; соціально-економічні; соціально-психологічні. Психологічні особливості управлінської діяльності. Функції управлінської діяльності.

Сутність теоретико-пізнавальної, соціально-психологічної, гуманістичної, прогностичної, прикладної, економічної, соціальної та міжнародної функцій управлінської діяльності.

Психологічна характеристика компонентів психології управління. Характеристика і сутність провідних компонентів управлінської діяльності.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 3, 5

Додатковий: 5, 8

Інтернет-ресурси: 1-4

Тема 3

Історія розвитку і сучасний стан психології управління

Джерела і передумови виникнення психології управління. Розроблення ідей психології управління у філософії. Розроблення проблем психології управління в межах соціології. Накопичення знань із психології управління в теорії управління. Основні школи наукового управління. Становлення і розвиток психології управління за кордоном. Становлення і розвиток вітчизняної психології управління. Зародження і розвиток психології управління та психології праці у 20-30 роки ХХ ст. Стогнація психології

управління (друга половина 30-х – 50 -ті роки ХХ ст.). Відродження психології праці і психології управління у другій половині 50-х – 90 – ті роки ХХ ст. Розвиток вітчизняної психології управління на сучасному етапі. Перспективи розвитку психології управління.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 4

Додатковий: 5-7

Інтернет-ресурси: 1-4

Тема 4

Методи психології управління

Загальна характеристика і класифікація методів, що використовуються в психології управління: психологічні методи вивчення особистості в системі управління; соціально-психологічні методи вивчення особливостей функціонування організації; методи, спрямовані на розв'язання управлінських завдань і прийняття управлінських рішень. Наукове спостереження та його види. Метод опитування. Експериментальні дослідження в управлінні. Методи вивчення документів. Невербальні методи спостереження в професійній діяльності менеджера. Дослідження індивідуальних та лідерських якостей особистості в психології управління. Методи вивчення професійно-важливих якостей керівника. Переваги і недоліки окремих методів психології. Принципи та етапи проведення дослідження в психології управління.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2

Додатковий: 1, 2, 4, 8

Інтернет-ресурси: 1-4

Тема 5

Особистість в психології управління

Індивід, особа, людина, особистість у психології управління. Теорії і типології особистості та їх використання в управлінській практиці. Роль особистості у системі управління. Структура особистості. Особистість менеджера в психології управління. Рольова поведінка. Соціальні норми та регулятори поведінки. Відповідність властивостей особистості вимогам організації. Особливості проявів когнітивної та емоційної сфер в управлінській діяльності. Співвідношення груп здібностей з рівнем соціального управління. Типологічні характеристики особистості та їх використання в управлінській діяльності. Класифікація акцентуацій характеру за А. Лічко та К. Леонгардом. Характеристика типів поведінки за Е. Шостром.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2

Додатковий: 1-2, 7-8

Інтернет-ресурси: 1-4

Тема 6

Психологічна характеристика суб'єкт - об'єктної взаємодії в психології управління

Міжособистісні відносини в системах управління організаціями. Соціально-психологічні феномени поведінки особистості в групі. Форми психологічного впливу структурних компонентів організації на особистість. Психологічна сумісність. Поняття психологічної згуртованості в організації. Соціально-психологічний клімат в організації. Психологічні методики вивчення міжособистісних стосунків, групової сумісності, згуртованості та психологічного мікроклімату.

Сутність та рівні формування особи керівника. Керівна діяльність: сутність, ознаки, сфери та специфіка. Психологічні основи авторитету керівника. Психологічні підходи до формування колективу. Структура первинного колективу. Делегування повноважень як процес управлінських рішень та реалізації ініціативи підлеглих.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2

Додатковий: 7, 8

Інтернет-ресурси: 1-4

Тема 7

Психологічні особливості стилів управління

Теоретико-прикладні аспекти дослідження стилю в управлінській діяльності. Якості особистості й індивідуальний стиль поведінки та діяльності. Параметри стилів управління. Закони психології управління: закон невизначеності відгуку; закон неадекватності взаємного сприйняття; закон викривлення інформації; закон самозбереження; закон компенсації; закон неадекватності самооцінки. Поняття про стиль управління за класифікацією К. Левіна. Управлінська решітка Р. Блейка та Д. Мутона. Основні параметри стилів управління та їх характеристика. Типи керівників за матрицею Ф. Монштейна. Ситуаційна модель Ф. Фідлера. Управління факторами середовища та життєдіяльності.

Схема компонентів управлінської діяльності в колективі. Відмінності керівника і лідера. Реалізація ефективного управління. Психологічні особливості процесу і моделей управління організаціями (за Л. Карамушкою). Поняття про структуру, стиль управління та його значення у професійній діяльності менеджера (за Л. Орбан-Лембрик). Психологічна характеристика основних стилів керівництва. Класифікація, загальні ознаки групових соціальних спільнот, соціальних груп і масових спільнот (за М. Корневим і А. Коваленко).

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2

Додатковий: 2, 7, 8

Інтернет-ресурси: 1-4

Тема 8

Психологія ефективного ділового спілкування

Ділове спілкування як соціально-психологічний феномен. Поняття про комунікацію та її структуру. Особливості та функції ділового спілкування. Інформаційно комунікативна інтерактивна, перцептивна та афективна функції спілкування.

Психологічна характеристика вербального і невербального спілкування. Зміст та специфічні ефекти міжособистісного сприйняття в управлінському спілкуванні. Механізми взаєморозуміння в процесі спілкування та характеристика їх проявів. Характеристика понять егоцентризму, ідентифікації, емпатії, співчуття та рефлексії.

Психологічні особливості спілкування керівника з підлеглим. Психологічні помилки, що заважають ефективності ділового спілкування. Бар'єри в спілкуванні. Комунікативні здібності та їх розвиток в процесі управлінської діяльності. Психологія ведення переговорів. Національні стилі ділового спілкування. Психологічні бар'єри спілкування у відмінному етнокультурному середовищі.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 4

Додатковий: 2, 8

Інтернет-ресурси: 1-4

Тема 9

Психологічні основи розвитку особистості керівника

Психологічна компетентність як передумова розвитку керівника. Психологічні особливості управлінського самовизначення в професіогенезі особистості. Індивідуальні якості та спеціальні здібності як передумови розвитку керівника. Труднощі, професійні кризи та психологічне вигорання у роботі керівника. Основні причини виникнення труднощів та деформацій в управлінській взаємодії (невиправдані очікування соціально-психологічна «глухота», ігнорування реальних критеріїв оцінки, конфлікт поколінь, особистісна пасивність). Характеристика типів особистісного регресу. Роботоголізм. Перфекціонізм. Психологічні основи розвитку особистісного і лідерського потенціалу керівників.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 3

Додатковий: 2, 7, 8

Інтернет-ресурси: 1-4

Тема 10

Психологічна готовність та мотивація керівника до управлінської діяльності

Характеристика психологічної готовності особистості до виконання професійної діяльності. Особливості функціонального та особистісного підходів щодо розуміння психологічної готовності до управлінської діяльності. Мотиваційний, когнітивний, операційний, особистісний компоненти психологічної готовності керівника до управлінської діяльності. Загальна характеристика мотиваційних стратегій в управлінській діяльності. Особливості факторів мотиваторів та демотиваторів. Роль методів активного соціально-психологічного навчання в системі психологічної готовності керівника до управління організацією. Функціонально-діяльнісний підхід щодо удосконалення професійних компетентностей у процесі підготовки керівних кадрів.

Мотиваційна структура особистості. Мотиви праці як складова трудової діяльності. Методи мотивації працівників організації. Стратегії мотивації. Оцінка персоналу як інструмент його мотивації. Мотиваційний компонент в структурі рушійних сил розвитку особистості. Схема замкнутого циклу життєдіяльності. Схема процесу стимулювання працівників і перевірки його ефективності.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 2

Додатковий: 5, 8

Інтернет-ресурси: 1-4

Тема 11

Психологічні основи прийняття управлінських рішень

Прийняття рішень як психологічний процес, роль суб'єктивної складової. Структура та внутрішня динаміка розумового процесу прийняття рішень. Індивідуальні розбіжності. Типи мислення. Умови прийняття рішень: невизначеність, небезпека, відповідальність, інтелектуальна стратегія, довільна й вольова регуляція, ризик. Ситуативна детермінація у прийнятті управлінського рішення. Усвідомлення відповідальності. Мотиваційні та емоційні компоненти процесу прийняття рішень. Складності задач та характерні помилки. Психологічні закономірності виникнення помилкових рішень. Прийняття рішень в умовах дефіциту часу та неповноти інформації. Емоційно-вольова регуляція в процесі ухвалення рішення. Особливості емоційного реагування людини в проблемних ситуаціях. Правила адекватного співвідношення когнітивних та емоційно-вольових процесів для учасників ухвалення рішення. Психологічні методи оптимізації прийняття рішень.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 3, 4

Додатковий: 1, 2, 6, 7

Інтернет-ресурси: 1-4

Тема 12

Психологія управління конфліктами

Визначення поняття «конфлікт». Наукові підходи до трактування конфліктів: психоаналітичний (З. Фрейд, К. Юнг, К. Хорні, А. Адлер), ситуаційний (Дж. Дллард, Н. Міллер, А. Бандура, М. Дойч, М. Шериф), когнітивний (К. Левін, Т. Ньюком, Ф. Хайдер, В. М'ясищев). Сутність конфлікту та його характерні риси. Основні причини виникнення конфліктів. Структура конфлікту. Визначення основних елементів конфлікту: сторони (учасники) конфлікту. Предмет конфлікту, образ конфліктної ситуації, мотиви конфлікту. Внутрішньо особистісний конфлікт як предтеча конфлікту міжособистісного. Класифікація організаційних конфліктів та їх наслідки. Сутність процесу розв'язання конфлікту в організації. Алгоритм дії керівника щодо аналізу конфліктної ситуації. Стратегії виходу із конфліктних ситуацій.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 3

Додатковий: 7, 8

Інтернет-ресурси: 1-4

Тема 13

Атестація персоналу в організації

Мета та завдання атестації персоналу в організації. Нормативні вимоги до проведення атестації працівників. Основні компоненти атестації кадрів. Етапи атестації, їх психологічна характеристика та особливості проведення. Роль керівника в дотриманні процедури атестації кадрів в організації. Методи захисту від суб'єктивізму під час атестації кадрів. Алгоритм розробки та сучасні методи оцінювання та атестації працівників організації. Атестація персоналу як компонент соціально-психологічного забезпечення професійної діяльності. Схема роботи психолога під час атестації кандидатів для прийому на роботу. Роль психолога в атестації кадрів.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 3, 5

Додатковий: 1, 5

Інтернет-ресурси: 1-4

Тема 14

Психологічні особливості формування іміджу організації

Поняття іміджу. Психологічні складові іміджу організації та персоналу. Ефективна презентація. Службовий етикет. Критерії моделей поведінки у службовій діяльності. Психологія рекламної діяльності в організації. Конфіденційність. Види та структура іміджу організації. Формування і підтримка позитивного іміджу на міжнародному рівні. Національні стилі ділового спілкування в управлінській діяльності.

Участь у дискусіях і публічних виступах. Представлення виступаючого. Доповідь. Дебати. Робота із засобами масової інформації. Прес-реліз. Прес-конференція. Ведення переговорів. Участь в дебатах. Організація прийому. Аксесуари іміджу. Гендерні особливості формування іміджу. Інтерв'ю. Радіоінтерв'ю. Участь у передачі.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 4

Додатковий: 5, 7

Інтернет-ресурси: 1-4

Тема 15

Психологічні засади формування соціальної структури організації

Соціально-психологічна сутність структури організації. Психологічні особливості професійної успішної групи. Психологічні ускладнення при нововведеннях. Значення людського чинника в системі управління організацією. Професійний відбір та його основні етапи. Структура професійного відбору в організації. Професійна придатність та методи її визначення. Професійне навчання як основний напрям професійного розвитку. Наставництво та його психологічні чинники успішної адаптації працівників. Методики об'єктивної оцінки адаптації працівників.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1

Додатковий: 7, 8

Інтернет-ресурси: 1-4

Тема 16

Здоров'я та професійне довголіття керівника

Психічне і фізичне здоров'я працівників організації. Життєві кризи і діяльність керівника. Ортобіоз особистості керівника. Гігієна праці. Гігієна спілкування. Особиста гігієна. Форми і методи організації здорового способу життя працівників організації. Шляхи та засоби підтримки і відновлення працездатності працівників організацій. Класифікація професійних стресів. Особливості проявів професійного стресу. Характеристика окремих видів професійного стресу. Чинники професійного стресу у менеджерів за А. Кемпінським (високий рівень бізнес ризиків, кар'єрна конкуренція некомпетентність підлеглих; недобросовісність партнерів, непередбачуваність соціально-економічних змін). Прояви професійного стресу в емоційно-вольовій, когнітивній, професійній та поведінковій сферах особистості.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 3, 4

Додатковий: 5-6

Інтернет-ресурси: 1-4

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основний

1. Орбан-Лембрик Л.Е. Психологія управління. навч. посіб. / Л.Е. Орбан-Лембрик. – 2-ге вид., доп. – К. : Академвидав, 2010. 544 с*.
2. Брич В.Я., Корман М.М. Психологія управління: Навчальний посібник / Брич В.Я., Корман М.М. – К. : Кондор-Видавництво, 2013. 384 с.
3. Богоявленська Ю.В. Психологія управління [Текст]: Навч. посібник / Ю.В. Богоявленська, Т.П. Грабар, Є.І. Ходаківський. – 3-тє вид., перероб. та доп. – К.: ЦУЛ, 2011. 664 с.
4. Психологія управління [Текст] : навч. посіб. / Р.А. Калениченко [та ін.] ; за заг.ред. Р.А. Калениченка, О.Г. Льовкіної; Ун-т держ.фіск.служби України. – Ірпінь, 2019. 255 с.
5. Психологія управління [Текст] : навч.-метод. посіб. / З. Р. Кісіль, О. Г. Угрин ; м. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 507 с.

Додатковий

1. Підприємництво: психологічні, організаційні та економічні аспекти : навч. посіб. / С.Д. Максименко, А.А. Мазаракі, Л.П. Кулаковська, Т.Ю. Кулаковський. – К. : Київ.нац.торг.-екон. ун-т, 2012. 720 с.*
2. Орбан-Лембрик Л.Е. Психологія професійної комунікації: навч. посіб. – Чернівці: Книги – ХХІ, 2010. 528 с.*
3. Мельничук Д.П. Психологія управління [Текст]: Конспект лекцій для студентів денної і заочної форм навчання спеціальностей 050109 «Управління персоналом та економіка праці», 050201 «Менеджмент організацій» / Д.П. Мельничук. – Житомир: ЖДТУ, 2006. 72 с.
4. Психологія управління [Текст] : конспект лекцій для слухачів магістратури держ. служби / Л. Г. Шемаєва [и др.] ; Харківський національний економічний ун-т. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2006. 186 с.
5. Психологія управління [Текст] : навч. посіб. / Є. Г. Сарапулова, П.С. Єщенко ; Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини "Україна". – К. : Ун-т "Україна", 2006. 144 с.
6. Психологія управління [Текст] : навчальний посібник / І. О. Кулініч. – К. : Знання, 2008. 292 с.
7. Психологія управління закладами середньої освіти [Текст] / Л. М. Карамушка. – К. : Ніка-Центр, 2000. 332 с.
8. Ходаківський Є. І. Психологія управління. 5-те вид. перероб. та доп. [текст] Підручник. / Є. І. Ходаківський, Ю. В. Богоявленська, Т. П. Грабар. – К.: Центр учбової літератури, 2016. – 492 с.

Інтернет ресурс:

1. Книжний архів [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.klex.com.ua/nw7>.
2. Студентська електронна бібліотека “Читалка” [Електронний ресурс]: <http://chitalka.info/psy.html>.
3. Портал “У психолога” [Електронний ресурс]: http://upsihologa.com.ua/tytarenko_crisis2.html.
4. https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/icgn/1lesko_psiholog_upravlin_organizaciyi.
* Джерела, що є у бібліотеці КНТЕУ.